

Nr 5 1966

Årgång 18

Pris 1:—

vi kvinnor

DAMER!

Nappa på 10-konto!

Låt *Carlboms* skinna Er!

Eleganta nyheter i KAPPOR, DRÄKTER
och KLÄNNINGAR i nappa och mocka.
Nya färger och modeller gör Er

ELEGANT I SKINN

Fina betalningsvillkor med hjälp av
Carlbom's 10-mån.konto

Välkommen till vår specialavd. för SKINN och PÄLS
Karlbergsvägen 46 (invid Norrm. Livs.)

T-bana till S:t Eriksplan, uppg. Torsgatan. Buss 33 och 50.
Norra förortsbussar. Lätt att parkera.

Måndagsöppet till kl. 20. Tel. 30 87 51

Nummer 5 1966 - 18:e årg

Ansvarig utgivare:

VALBORG SVENSSON

Redaktör: BIRGIT JANSSON

I redaktionskommittén:

GUNNEL GRANLID

MAUD SUNDQVIST

BIRGIT ÖHRN

Annonser: BIRGIT VINNÄ, Gimå-
gat. 40, Johanneshov. Tel. 48 59 70

★

Utkommer med nio nr per år

Prenumerationspris per år 8 kr

Lösnummer 1: - kr.

Postgiro 5 13 23 - Norrtulls-
gatan 5, 1/2 tr., Stockholm Va

SVENSKA KVINNORS

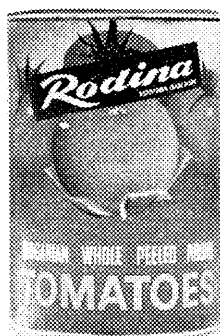
VÄNSTERFÖRBUND

Tel. 32 80 96

Sjuhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås 1966

ur innehållet	sid.
Har vi inte råd med forskning	3
Syskonen från Ravensbrück	4
Brev från FNL	5
Ska Sverige ha konventionella vapen? ..	6
Trängsel på jorden?	8
Så här går det till	10
Hälsokontroll för tidig upptäckt av cancer	12
Könsrollsdebatt	14
Novellen: Berättelsen om den stora skammen	16
Käseriet	19

Gott från det SOLIGA BULGARIEN

SKALADE TOMATER

- precis som färska.
Skalade men ändå
hela.

DONAU SALLAD

- färdig att servera.
God naturell, god
till fisk, god till kött.
Pröva själv!

TOMAT JUICE

Framställd av sol-
mogna, färska to-
mater. Ett härligt
vitaminrik skott i vin-
termörkret.

GENERALAGENT: AB S. J. NORMAN, Styrmansgatan 5, Stockholm Ö

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

uppstod år 1931 och har utvecklats ur för-
eningen Frisinnade kvinnor, som bildades
1914. Det bygger på samarbete mellan olika
åsiktsinriktningar och har därvid alltid häv-
dat sin tro på kvinnornas särskilda uppgift
för fredens sak och sin övertygelse att sam-
hället måste omdanas till att motsvara även
de kvinnliga medborgarnas behov.

SKV är sedan maj 1946 svensk sektion
av Kvinnornas Demokratiska Världsförbund
(KDV), som omfattar över 200 miljoner
kvinnor i 80 länder. KDV och dess nation-
ella organisationer kämpar för att vinna
och praktiskt förverkliga kvinnornas rättig-
heter: rätt att rösta och rätt att väljas, rätt
till arbete, till lika lön för lika arbete och
till befordran; rätt till undervisning och yr-
kesutbildning och till social trygghet för
moder och barn.

KDV och dess nationella organisationer
kämpar för att tillförsäkra alla barn ett
lyckligt liv i trygghet; undervisning och
goda bostäder, hälsovård, sund litteratur,
goda fritidssysselsättningar. KDV vill sam-
la all världens kvinnor oberoende av hem-
ort, ras och livsåskådning till försvar av
freden.

har vi inte råd med forskning?

Som våra läsare redan känner till skall det hållas en internationell konferens om barnens skydd, hälsa och uppföstran i Stockholm den 3–6 oktober. Självklart kommer denna konferens att domineras av de problem som är de verkligt stora problemen – svälten i världen, som särskilt hårt drabbar just barnen liksom bristen på skolor och undervisning som dömer många nu uppväxande generationer till analfabetism. Våra inhemska problem ter sig onekligen ganska blygsamma vid en internationell jämförelse, men för den skull får de inte helt undanskymmas. Med denna artikel har vi velat fästa uppmärksamheten på ett problem som statsmakterna utan alltför stora ansträngningar borde kunna eliminera ganska omgående.

Den barnpsykologiska forskningen är, om man undantar barnen i skolåldern, sorgligt försummad i Sverige liksom i en rad andra länder. Forskning rörande små barns normala utveckling har alltför länge betraktats som mer eller mindre överflödig. Det är svårt att blunda för att det här finns ett samband mellan denna underskattning och det könsrollstänkande som tar sig uttryck i sådana påståenden som att "sköta småbarn kan väl alla kvinnor göra, för det behövs inga speciella kunskaper".

Medan staten anslår närmare 5 miljoner kronor till forskning och upplysningsverksamhet rörande konsumtionsvaror (elvispar, dammsugare, tvättmaskiner etc.) — ett belopp som naturligtvis är långt ifrån tillräckligt för denna samhällsnyttiga forskning — så har den utvecklingspsykologiska forskningen rörande förskolebarn hittills tilldelats rent styvmoderliga belopp. Denna stora skillnad mellan två forskningsområden, varav det senare väl ändå måste framstå som det mest angelägna ur såväl samhällets som de enskilda människornas synpunkt, måste bringas att upphöra. Inte så att vi skulle vilja förespråka minskade resurser för den utomordentligt betydelsefulla verksamhet som bedrivs av statens institut för konsumentfrågor, men rimligt vore att den barnpsykologiska forskningen ifråga om statligt stöd åtminstone ställdes i paritet med forskningen kring döda ting.

Ytterligare en jämförelse kan göras för att det horribla i tingens

nuvarande ordning ska framstå ännu klarare: Statens institut för konsumentfrågor förfogar över ett 70-tal tjänster och har resurser till sitt förfogande som gör det möjligt att kontinuerligt informera allmänheten om olika forskningsrön via tidskriften Råd och rön och andra tillfälliga publikationer. Barnpsykologiska Institutet vid Lärarhögskolan i Stockholm — för övrigt den enda institution i landet som bedriver forskning om förskolebarnens utveckling — förfogar över fyra tjänster, varav en laboratur och tre assistenttjänster (därav en eo). På grund av dessa alltför knappa personalresurser kan egentlig forskning bedrivas endast i mycket blygsam omfattning, större delen av tiden åtgår till administration och undervisning. Vad som ytterligare försvårar forskningsarbetet är att man f. n. saknar en egen institution där det är möjligt att studera och följa samtliga barnstugeåldrar.

När riksdagen i våras beslutade om väsentligt ökade resurser för utbyggnad och viss omorganisation av barnstugeverksamheten, så tappade man helt bort det länge uttalade önskemålet om ökade resurser just till forskningen. Mot bakgrunden av den, främst av arbetsmarknadspolitiska skäl, beslutade utbyggnaden av barnstugeverksamheten framstår det som synnerligen angeläget att den utvecklingspsykologiska forskningen ges väsentligt ökade resurser.

Och det saknas sannerligen inte forskningsobjekt. Många önskar svar på frågan om hur barnstugorna skall kunna medverka till att inte bara förebygga, utan även bota redan uppkomna skador hos barn. Vad som är väsentligt för både föräldrar och vårdpersonal på daghem att veta är hur små barn påverkas av omställningen från daghemsvistelse till vistelse i hemmet och vice versa. Vidare: hur är barnens möjligheter att uppleva samhället utanför barnstugemiljön? Vad är det främst som stressar små barn? Och vet vi egentligen så värst mycket om vilka behov och intressen småbarn har?

Vi hoppas att ecklesiastikministern inför nästkommande budgetår ska visa större generositet och åtminstone se till att den utvecklingspsykologiska forskningen får lika stora resurser som dem som nu kommer Statens institut för konsumentfrågor till del. Det anser vi vara ett minimikrav.

Och medan vi håller på att önska: Vore det inte på tiden att det också inrättades särskilda professurer i utvecklingspsykologi vid landets universitet och lärarhögskolor?

BIRGIT JANSSON

syskonen från Ravensbrück

Av E. C. Weiskopf

Följande historia berättade Anna Seghers för mig när vi efter 7 års landsflykt (som hon tillbringade i Mexiko och jag i Förenta Staterna) återsåg varandra i New York hos en gemensam vän.

"Jag har med mig", sade Anna så snart vi hunnit hälsa på varandra, "stoff till en berättelse. Det handlar om en händelse av det slag som du har beskrivit i dina 'Otroliga sanningar'."

Hon talade på det för henne karaktäristiska förströdda och samtidigt oerhört inträngande sättet, med drömmens glitter i de ännu unga ögonen under håret som blivit vitt. "Ja, jag kan bara föreställa mig berättelsen om den här händelsen i en novellsamling, och därför får du också stoffet till skänks. Annars hade jag nämligen behållit det för mig själv."

Hon skrattade, och fortsatte sedan ännu mera inträngande: "Du måste bara lova mig att du också funderar ut den riktiga moralen till det, så att det inte till slut ser ut som om hela historien bara berättats för att visa en nådig försyns ingripande... Men vad vore det?" avbröt hon sig i samma andetag, "vad vore det för en försyn, som, för att visa sitt nådiga ingripande beträffande tre människor, måste låta hundratusentals omkomma i gaskammar och avrättningsplatser i de fascistiska förintelselägren! Nej, det fall som jag vill berätta för dig har inget att göra med det man kallar försynens mirakel; men i alla fall är det i ordets bästa mening underbart. Du vet ju", hon böjde sig fram över bordet och sänkte rösten, "jag tror på under. Visserligen av en särskild sort; jag kallar dem verklighetens under, och när jag möter dem känner jag mig förflyttad till min barndom — till den tid då sagorna ännu hörde till vardagen".

Med ögonen drömmande riktade mot röken från sin cigarrett gjorde hon en paus. Och så började hon oförmedlat

sin berättelse, som jag här vill försöka återge sådan som den genom åren fastnat i mina öron.

När det efter det tredje rikets sammanbrott blev bekant att bland de s. k. rotlösa personer, som befolkade Tysklands landsvägar och de allierades uppsamlingsläger, befann sig talrika barn till ihjälgasade och levande brända judar, beslöt det fåtal judiska emigrantfamiljer som på sin flykt undan nazisterna funnit asyl i Mexiko att låta tretio av dessa föräldralösa komma till deras nya hemland — de ville ta hand om dem som sina egna barn.

Det kostade möda, tålamod och pengar över all beskrivning att leda företaget i hamn, och mer än en gång var medlemmarna i den kommitté som anförtrots uppgiften att sköta det hela färdiga att kapitulera inför de otaliga transportsvårigheterna, byråkratiska nycker, passsvårigheter och andra hinder. Men slutligen lyckades de dock att övervinna de sista vidrigheterna och en höstdag 1946 såg fosterföräldrarna, som kallats till hamnen i Veracruz, sina blivande adoptivbarn stiga i land från en brasiliansk lastångare och komma emot sig. Var och en av de små passagerarna hade om halsen en medaljong av papp med sina — oftast myckta torftiga — personupplysningar. Två av medaljongerna var blanka. Om de som bar dem, en ungefär sexårig pojke och en något yngre syster, hade hjälpkommittén trots ivriga efterforskningar inte kunnat få andra upplysningar än att de hittats i närheten av koncentrationslägret Ravensbrück och att de förmodligen var syskon.

När fördelningen av de föräldralösa på sina respektive adoptivföräldrar ägde rum — det skedde efter en sedan länge fastlagd plan — och det visade sig att syskonen från Ravensbrück (så hade man döpt de två vars identitet inte kunnat fastställas) skulle hamna var på sitt håll, pojken i Acapulco, flickan i

Puebla, klamrade den lilla sig förtvivlat fast vid brodern och brast i hjärtslitande gråt. Varken lugnande ord eller smekningar hjälpte.

I sin sorg var flickan så rörande att makarna B., hos vilka hon skulle få ett hem, utan hänsyn till vilka svårigheter det kunde bereda dem, på stående fot beslöt att också ta pojken till sig. Något som var lättare sagt än gjort, ty familjen från Acapulco ville först under inga omständigheter avstå från pojken, och det krävdes långa övertalningar, många tårar och löften innan de gav med sig.

Äntligen var det dock klart och makarna B. kunde resa hem till Puebla med sina två adoptivbarn. När de kom fram tog fru B. genast itu med att klä upp barnen i nya kläder — de hade ju kommit i de paltor de hade på sig när de hittades i närheten av Ravensbrück. Hon hade redan bundit samman de gamla kläderna till ett bylte som lump-samlaren skulle få, när hon kom på tanken att gömma ett plagg av vardera barnens — en kjol och en rock — som minne av deras tidigare i dunkel höljda år.

Vem kan beskriva hennes känslor när hon, i färd med att rengöra plaggen, i pojkens rock fann en skrynklig pappersbit med ett budskap i hast nerklotttrat med blyertspenna. Budskapet löd:

"Jag skriver dessa rader en timma före min transport till gaskammaren i den vanvettiga förhoppningen att mina två barn skall komma härifrån med livet i behåll och finna hjälp och skydd hos varmhjärtade människor. Om denna min förhoppning går i uppfyllelse ber jag mina barns räddare om ännu en tjänst: att meddela min syster, den enda medlemmen av vår familj som kunde rädda sig undan till utlandet, om deras räddning..."

Denna syster i utlandet var ingen annan än fru B.

brev från FNL:

Kära vänner.

Djupt rörda har vi som gåva från er till det sydvietnamesiska folket och Nationella Befrielsefronten mottagit ett belopp av 969.46 dollars. Tillåt oss framföra vårt innerliga tack för detta bevis på er solidaritet.

Det är med stor tacksamhet vi följer de fredsälskande krafternas aktivitet i Sverige mot USA-regeringens krig i Vietnam. Vi uppmuntras och stärks av att notera att ett ständigt växande antal svenska medborgare kräver att USA-regeringen skall stoppa sitt krig, dra bort sina trupper och överlåta åt det vietnamesiska folket att självt bestämma över sina egna affärer. Vi är övertygade om att sådana krav skall åter resas, och med ännu större kraft, i anledning av 12-årsdagen av undertecknandet av 1954 års Genèveöverenskommelse rörande Vietnam (20 juli).

Vi tar detta tillfälle i akt för att informera er om att det sydvietnamesiska folket och befrielsearméns styrkor vunnit nya stora framgångar under den nyligen passerade "torra perioden", till vilken det amerikanska kommandot knutit så stora förhoppningar. Detta stärker vår, liksom alla våra vänners övertygelse om att segern utan minsta tvekan tillhör det vietnamesiska folket.

Med de bästa hälsningar
för Sydvietnams Nationella Befrielsefronts
representation i Tjeckoslovakien
Pham Van Chuong

Träsnitt av den amerikanske konstnären Anton Refregier.

inte spår av panik...

Ur en artikel av Wilfred Burchett från Hanoi, publicerad i "National Guardian" 16.4.1966.

— — — Det vietnamesiska folket gräver oupphörligt. Före kriget var det bevattnings- och dammarbeten, nu gäller det ständig förbättring av skyddsrum, men det finns arbetskraft nog även för bevattningsanläggningar. När några miljoner människor gräver varje dag — även om man bara har spadar och för bort jorden i små korgar — är det fantastiskt vad man kan åstadkomma. Två till tre gånger så mycket som under tidigare år."

— — — I mycket bombade områden går barnen till skolan i grupper på tre eller fyra, inte mer. Samma grupper går tillsammans genom de förbindelsedikarna som strålar ut från klassrummen till skyddsrummen. Jag såg på när ett klassrum evakurerades medan dånet av jetplan fyllde luften. Man häpnade inför den

snabbhet varmed barnen med böjda huvuden sprang genom dikena och plötsligt försvann i skyddsrummen. Det fanns inte spår av panik, inga rop eller skrik, knappt ett ord hördes. Alla visste precis vart de skulle gå.

Priset på skolböcker har sänkts 60 procent. Man sa mig att skälet var att barnen ibland inte har tid att få dem med till skyddsrummen så att de förstörs med skolan. Det är typiskt för andan i Vietnam att familjer i byarna flyttar ihop så att hus blir lediga till klassrum. Skolor delas nu upp i klasser inkvarterade i olika hem så att man inte som förut kan förstöra hela skolor och så att barnen inte ska vara bombmål i första hand i sina stora tegelbyggnader utan ha endast samma chans att bli bombade som alla andra. — —"

Vietnambefrielse

Bambu-byn i vägen här
för den högre politiken
bränner vi.

Också änkorna som söka ibland
liken skjuter vi.

Barnen, gråtande, som oroa våra
kristna samveten
de släpps fria ut i djungeln nu
till tigerbeten.

Sen vi samlar våra vapen
och kolonna vidare
vi, kamouflagegröna frihets-
kårer.

Demokratiserare.

Civiliserare emot rätt barbari.

Korsfarare.

Rätta trons försvarare.

Konkvistadorer.

Erland Dahm

Erland Dahm:

ska Sverige ha konven- tionella vapen?

Det primära är den svenska neutraliteten, friheten från deltagande i någon allians. Försvaret är det sekundära, betraktas såsom en försäkring mot absorbering inom något politiskt block.

För det första måste frågas: var går gränsen för konventionella vapen? För närvarande tycks den gå, där risk för radioaktivitetsnedfall börjar, vid kärnvapnen. Men både öst och väst arbetar på att framställa "rena" atomvapen, med föga radioakstrålning. Hur påverkar det Sveriges ställningstagande till atomvapen? Och hur blir strategernas reaktion om något medel anses skydda mot strålskador, som t. ex. cysteeminet och serotonin, vilka FOA f. n. experimenterar med på råttor, och projekterar skall lämnas i tablettform till befolkningen?

Man skiljer också på offensiva och defensiva vapen. Så länge vi har rent "defensiva", anser militärerna risken för att vi skall angripas under motiveringen att vi hotar någon makt, obetydlig; vi förblir i vår väpnade neutralitet. Men försvar och anfall är ibland identiskt, ju snabbare vapenbärarna och krigsutvecklingen är, desto mer bör försvaret begynna utanför hemmafronten. Både Bloodhound- och Hawkraketerna kan förse med atomstridsspetsar — är de då konventionella och defensiva vapen? Alltför tvetydiga konventionella vapen kan tolkas som förtäckt offensivlust i Sverige och motivera ett väpnat angrepp d. v. s. själva vapnen riskerar vår neutralitet. Kan en eventuell anslutning av vårt radarbevakningssystem, som via Stril/60 styr t. ex. Hawkraketen, till västs radarvarningskedja räknas som strikt neutralitet? Ja, detta över huvud taget, att vi köper vapen

från ett av blocken, men inte från det andra? Vart kommer lasern — "dödsstrålen" — att räknas, om den utvecklas till vapen. Var placeras B- och C-stridsmedlen, biologiska och kemiska, ur neutralitetssynpunkter? Har kanske inte vissa nervgaser liknande genetiska verkningar som radioaktivitetsskada? Och vad kan ske med vårt raketforskningsprogram bakom medborgarnas rygg med tiden — uppsändandet av spionsatelliter, t. ex. Neutralitet? Offensivt? Defensivt?

Man besinnar sällan att förberedelserna för totalkrig skapar det totalförsvar som utplånar konventionellt tänkande om vapen. Vårt försvar speglar stormakternas destruktionsstävlan alltifrån grunden: nationalekonomin-krigspotentialen, ända till förberedelser för — visserligen fosterländsk och därför "god" — hjärntvätt — den psykologiska försvarsberedskapen. Skall vi försvara neutraliteten, är försvarssakkunniga ense om att det ska ske med de senaste, de modernaste, de dyrbaraste vapnen. Men i ett anfall mot oss har vi att vänta en stormakt, som inte bara är överlägsen i atomstridskrafter utan också i konventionella vapen. Därför måste vi bereda ett försvar mot en erkänt överlägsen fiende: småstatsvapen mot storstatsresurser. Är utgången oviss?

Utom att rent traditionellt, eftersom alla stater alltid haft krigsmakt i modern och äldre tid, motivera svenskt försvar med "att värna rikets gränser" i fredstid, mot lokalt anfall har vi vapnen i huvudsak i händelse av världskrig. Risken för att Sovjet kan vilja ockupera Sverige ("liksom Ungern" säger de demagog-resonerande ty det finns inga paralleller) — alltså lokalt

om soldaten blir arbetslös

ur tidningen FREDEN
har vi hämtat följande
redogörelse över en
rad länders syn på möjligheterna
att omskola och utnyttja den
arbetskraft som frigörs vid
en eventuell nedrustning

Vad finns det för möjligheter att utbildad och omskola den arbetskraft som skulle frigöras vid en eventuell nedrustning?

18 europeiska länder, USA och Sovjetunionen har nu inkommit med svar på den rundfråga som sänts ut av två FN-organ, Internationella Arbetsorganisationen, ILO och Ekonomiska kommissionen för Europa, ECE.

Samtliga länder svarar att nedrustning skulle få en positiv effekt i de flesta avseenden. De anpassningar som skulle krävas inom arbetsmarknadspolitikerna är små jämfört med de problem som skapats av bl. a. jordbrukets rationalisering, glesbygdens avfolkning och industrins automatisering.

Flera orsaker bidrar till att förenkla problemet:

I samband med försvarets mekanisering får allt fler officerare och specialister en utbildning som kan använ-

das även i det civila. I de flesta fall kan också militära utbildningsanstalter lätt göras om till "civila".

På senare år har länderna alltmer gått in för att hjälpa de anställda inom försvaret till examina som även ger dem en civil ställning, som yrkesarbetare, tekniker, ingenjörer m. m. Detta antingen på grund av att deras militära tjänst kräver det eller för att ge dem en "andra kvalifikation".

I de flesta länder läggs stor vikt vid det tekniska kunnandet som värnpliktiga och specialister har innan de börjar sin militära tjänst. Följaktligen förekommer det ofta att vederbörande får hjälp med att vidmakthålla och öka sin kompetens.

Varken länder med lång eller kort värnplikt får några större problem. Där lång värnplikt förekommer har man normalt en vidareutbildning som både är civilt och militärt inriktad.

De flesta svaren hänvisar till den

krig, finns naturligtvis, men måste vägas mot andra sannolikheter. Redan då de politiska ledarna möttes i Genève 1955 konstaterade de att i och med båda sidors terrorvapen har ett alldeles nytt läge uppstått som omöjliggör öppet stormaktskrig som lösning av konflikter. Efter ett sådant krig funnes ingenting att "erövra" och heller inga erövrare. Därför kan man i terrorvapnen se en fredsgaranti — om det inte vore för riskerna från svårkontrollerade mänskliga psyken. Vilket bl. a. bevisas av att statscheferna hotar varann ibland med total utplåning ungefär som Avignon-påvarna en gång i tiden förpassade varann till helvetet med bannbullor.

I praktiken har det verkat så att både blocken alltid undviker att en lokal konflikt utvecklas till världsbrand — Sverige kan omöjligen värna sej mot ett stormaktsangrepp i form av lokalt krig och vi sätter därför vår lit till hjälp utifrån. Men eftersom det just är stormakternas politik att inte blanda sej i "varandras inre angelägenheter" kan vi bara vänta hjälp om det är förmånligt för någon annan stat. **Hade vi en sådan garanti från NATO, vore saken klar — men det skulle också innebära ett neutralitetsbrott.** Hur relativt starkt i förhållande till stormakt vårt försvar än blir, förblir det ett skenförsvar i händelse av isolerat anfall på Sverige. I och med USA:s begynnande avveckling av sina baser kommer med tiden de NATO-allierade Norge och Danmark att spela en allt mindre roll — både för öst och västsidan.

Detsamma gäller Sverige — dess be-

tydelse som basområde har minskat i och med vapentechnikens utveckling. Vilka andra realpolitiska fakta pekar på att Sovjet skulle vilja erövra ett icke aggressivt Sverige genom isolerat krig? Sovjet skulle ge sej in i en lek som kunde påminna om Tysklands angrepp på Österrike, och hos de folk i utvecklingsländerna det söker påverka, farligt mycket likna Kinas angrepp på Indien som väckte sådan motvilja inom Bandung-staterna. Sovjet skulle riskera förlora mer än det vunne genom angrepp på Sverige.

De militära operationsanalytikerna som bidragit till ÖB:s försvarsplaner rekommenderar svenskt försvar enligt vissa alternativa angrepp i händelse av världskrig: Grundtankarna är två — försvaret skall vara så starkt att kostnaderna för ett angrepp på Sverige för en i storkonflikt invecklad angripare skall verka avskräckande — och: vårt försvar är upprätthållanden — vi måste hålla ut tills någon makt skyndar till vår hjälp.

Resonemanget gäller så länge fasthållandet av Sverige har strategisk betydelse. Sovjet har f. n. överlägsna konventionella vapen över NATO enligt det brittiska "Institute for Strategic Studies", och det är väl knappast troligt att på Europas kontinent kämpande arméer skulle försöka med flankmanövrer i stil med förra världskrigets invasionsföretag. Vi lutar till att det skulle stå öst för dyrt att erövra Sverige, men vi tror inte att de västallierade skulle betrakta det som dyrt att av ideella skäl undsätta oss.

Hela resonemanget om det svenska försvarets betydelse bygger på att det dels skall bli ett nytt världskrig, detta dels skall starta med konventionella vapen och avslutas med konventionella vapen. För detta betalar vi mer än fyra miljarder kronor om året.

Krig är kamp om det yttersta herraväldet. Hela rustningspaniken, beredskapen utrota mänskligheten till 150 procent, (C. Wright Mills) visar att man inte i ett startat krig kan kalkylera med plötsligt sunt förnuft. Vem tror väl annat, än att de som är vansinniga nog att framställa krig med dess nuvarande risker inte också är galna tillräckligt för att i ett förlorande läge i verklig mening också ta till den brända jordens teknik — det brända jordklotets! Riskerna är ofantliga — en grupp amerikanska professorer, präster och vetenskapsmän vädjade i december 62 till Kennedy om en direkt telexlinje mellan Vita Huset och Kreml för att blixtnabba beslut skall hindra krig genom misstag. I sin bok "100 million Lives" visar en amerikan, Richard Fryklund, vilka villkor som skall uppfyllas för att terrorbalansen skall fungera i fredstid: 1: att alla som har fingrarna på avtryckaren reagerar rationellt. 2: att det inte inträffar någon olyckshändelse. 3: att det inte förekommer någon felbedömning av fiendens avsikter från någonders sidan. 4: att inget mindre krig utvecklas till världskrig. 5: att det inte finns något ryskt försvar mot robotar.

Vem väntar ett större förnuft av de krigstyrande i krigstid?

brist på yrkesutbildad arbetskraft som förekommer i Europa och Nordamerika. USA och Sovjetunionen återoppar de erfarenheter man redan har på området i samband med företagna rationaliseringar inom försvaret. Den lösgjorda arbetskraften har därvid snabbt sugits upp på den civila arbetsmarknaden. I nästan samtliga fall har det varit möjligt att genomföra ett omskolningsprogram som gjort individens övergång till civilt arbete helt smärtfritt.

Två faktorer är viktiga i detta sammanhang, sägs det i ECE:s analys av de inkomna svaren.

För det första är man i de flesta länder van vid en långsiktig personalpolitik inom försvaret för att förhindra arbetslöshet till följd av ändrade personalbehov.

För det andra är produktionen av krigsmaterial mindre specialiserad nu än tidigare. Oftast försiggår den paral-

Fortsättning på sidan 18

trängsel

på

jorden?

av Arne Öijen

Kommer vi att klara "barnbomben"? Den oerhörda ökningen av jordens befolkning och de därmed följande livsmedelsproblemen? FN verkställde nyligen en utredning som klargjorde att vi år 2000 sannolikt kommer att vara 7.140 jordinvånare i stället för beräknade 6.000 miljoner. Just nu är siffran 3.300 miljoner. Men varje timma föds det 7.200 barn på vår jord genom den ökade levnadsstandarden och medicinens framsteg så överlever de flesta.

Trots att framtiden ser mörk ut så har mänskligheten vissa chanser. Det framhåller både den svenskfödde professorn George Borgström, verksam vid Michigan State University och den ryske forskaren N. M. Zjavoronkov. De som ska lösa livsmedelsfrågan är framtidens hydronauter — den absoluta motsatsen till de just nu så aktiva kosmonauterna — som kommer att skapa akvakulturer och idka effektiva bergs- och jordbruk på havets botten!

125 MILJONER FÖDS OCH 60 MILJONER DÖR

Människosläktets otroliga förökning börjar bli ett alltmer akut problem. Vår jord kan inte mätta hur många munnar som helst. Vid sekelskiftet var vi 1.500 miljoner invånare på jorden. Det fanns gott om plats för alla och några egentliga försörjningsproblem existerade inte. Men denna bild hör det förgångna till... I dag är vi 3.300 miljoner individer som trängs på jordklotet och svälten i U-länderna tilltar. Det blir allt fler som aldrig får tillräckligt av vardagens bröd.

Produktionsgången är oriktig, påpekar professor George Borgström i sin senaste, nyligen utkomna, bok "Revolution inom världsfisket":

— De länder som lider mest av äggvite- och fettbrist, exempelvis Peru och Chile, exporterar mängder av proteinrik fisk till välståndsländerna. Vanvetet i export från hungrig mun till mätt säger sig själv.

Visst är det dags att tänka om. Men klockan är nu "fem minuter i tolv" och livsmedelsproduktionens sanering borde ha inletts för 100 år sedan... Är det för sent?

Det föds 125 miljoner barn f. n. varje år på jorden. Men "bara" 60 miljoner människor dör. På de knappa 35 år som återstår till år 2000 kommer vi att få en befolkningsökning från 3.300 miljoner till 7.410 miljoner enligt FN:s senaste beräkningar. "Barnbomben" är svår att bemästra.

För tjugo år sedan kunde en kvinna i U-land få tio barn. Men, hon såg kanske bara en eller två uppnå vuxen ålder. Övriga dog. Nu är bilden en annan. U-landsmodern 1966 ser i regel samtliga barn leva vidare. Men tyvärr svältfödda och utmärglade. Och av religiösa eller andra skäl — speciellt bristande upplysning — så saknar hon västerlandskvinnans preventiva möjligheter att förebygga fruktsamheten.

VAR SKAFFA MAT ÅT ALLA?

Visst finns det livsmedelsreserver. Och de möjligheter som står till buds har ofta debatterats i världspressen. Men nu har den internationella livsmedelsforskning — med USA i spetsen — konstaterat att de som ska "rädda" vår framtids behov av föda är hydronauterna! (Den absoluta motsatsen till de aktuella kosmonauterna.) De ska exploatera världshavens livs- och mineraltillgångar.

Vi håller på att erövra universum men nu ska också "Den Zweiten Welt-raum" (det andra världsutrymmet) säkras.

Den ryske forskaren N. M. Zjavornov är optimistisk och deklarerar sin ståndpunkt sålunda:

— Om den onyttiga vegetationen på jorden ersätts med humanlämplig så ska vi gott kunna föda 60.000 miljoner människor. Räkna vi sedan med den marina vegetationen så är siffran 290.000 miljoner inte osannolik. Havens skördar — då är inte fisket inräknat — kan ge oss oändliga och rika försörjningsmöjligheter.

HUR LÅNGT HAR VI HUNNIT?

Som vi alla vet så är sjuttio procent av jordens yta hav. Och alla av världens ledande stater har beviljat stora anslag till oceanografisk forskning. USA anslog 1965 ungefär 2,5 miljarder dollars. En gigantisk summa. Hydronauterna arbetar på varierande djup och undersöker alla möjligheter till akvakulturell odling. Storföretag som "Lockhead" har också investerat kapital. Den amerikanska marinen arbetar fortfarande med projektet "Hydra" (Med huvudändamål att skapa fasta stationer på havsbotten för polarisrakter) och dessa submarina ska få alla sin energi från atomkraftverk. Provreaktorer garanteras fungera på 3.000 meters djup!

Akvakulturerna är redan påbörjade inom skilda områden. Ett ypperligt exempel på hur bra man kan lyckas är musselodlingarna vid Tarantobukten i Medelhavet där man nu drivit upp avkastningen till 12 (tolv) ton kött per hektar!

Den amerikanske marinläkaren George Bond, italienske raketteknikern Glauce Partel och den franske oceanografen Jaques Yves-Cousteaus är samtliga eniga om att vi i framtiden får "havsstäder" med odlingar som försörjer invånarna i behaglig närhet. Dessutom kommer dessa städer att bli fullkomligt **a t o m s ä k r a**!

Experimentet har gjorts för att utreda människans anpassningsförmåga till ett liv under havsytan och de har utfallit väl. Yves-Cousteaus ansåg att vi kan frodas och trivas lika bra där som på jorden...

Fylld från första slanten om något skulle hända

Det är nödvändigt att spara. Men det är också nödvändigt att vara garaderad *om* något skulle inträffa. Den moderna sparlivförsäkringen är konstruerad för att uppfylla *båda* dessa krav.

Sparlivförsäkringen ger extra trygghet medan man på ett lönsamt sätt sparar ihop ett kapital till en fixerad tidpunkt. Till extra- eller "förtids"-pension, till "stugan på landet", barnens studier eller något annat man drömmer om. Genom det förmånliga försäkringsavdraget (500 kr) blir sparandet mycket gynnsamt och... *om* något inträffar innan Ni sparat färdigt, så ser Folksam till att "spargrisen" är fylld då Ni behöver pengarna. En individuell komplettering till det grund-

skydd vi har genom ATP, gruppliv etc är nödvändig. Sparandet är en stimulans för individen, samhället och näringslivet. Folksam sparlivförsäkring ger Er trygghet medan Ni sparar på ett klokt och lönsamt sätt. Den är ett gott uttryck för solidaritetskänslan mellan människor. Det är enkelt att spara genom försäkring. Sparandet blir en vana — och tryggheten vill man ju inte vara utan.

**Tack vare
FOLKSAM
SPARLIVFÖRSÄKRING**

**EXTRA TRYGGHET
OCH VALFRIHET**

Insändes till FOLKSAM, Stockholm 20.

Jag önskar närmare upplysningar om Folksam sparlivförsäkring.

Sänd mig dessutom utan kostnad broschyren *3 steg mot sparande*, en orientering om olika sparformer och hur han, hon, familjen planerar sin ekonomi för trygghet och lönsamhet.

Namn

Adress

Postadress Vi kv.

så här går det till...

att göra en självundersökning av bröstet. Det är Riksföreningen mot cancer som i en folder ger vidstående instruktioner i text och bild. Klipp ur sidan, fäst den på sovrumsdörren eller annat lämpligt ställe så finns schemat alltid till hands som en påminnelse.

maning från Riksföreningen mot cancer:

Ni kan skydda Er själv och Er familj genom att omedelbart söka läkare när Ni upptäcker:

- 1 En tumör eller knöl i bröstet eller på andra ställen på kroppen.
- 2 Sår som inte läker.
- 3 Ett mörkt födelsemärke som börjar växa eller blöda.
- 4 Onormala blödningar eller flytningar.
- 5 Ihållande hosta eller heshet.
- 6 Ihållande sväljnings- och matsmältningsbesvär.
- 7 Förändringar i ändtarmens och blåsans normala funktion.

Bröstcancer är den vanligaste cancerformen hos kvinnor. Varje år sjuknar i Sverige över 2.500 kvinnor i bröstcancer. Mer än hälften av dem dröjer över tre månader innan de söker läkare, i allmänhet därför att de inte haft några smärtor. Bröstcancer medför inte smärtor i sina tidigare stadier. Det första symptomet är oftast en knöl i bröstet. Senare kan bröstvärtan bli indragen och bröstet ändra utseende. Om tumören får tillväxa under längre tid kan den sätta dottersvulster, som vanligen först observeras i lymfkörtlarna i axelhålan.

Bröstcancer kan med framgång behandlas om den upptäcks i tid. Behandlingen utgöres vanligen av operation som ofta kombineras med strålbehandling. Låt inte upptäckten av bröstcancer bero på en tillfällighet. Tag för vana att själv undersöka bröstet minst en gång i månaden enligt nedanstående anvisningar och uppsök genast läkare om ni upptäcker några av de nämnda symptomen.

Finner ni en knöl i bröstet eller axelhåla så försök er inte på att massera bort den utan sök omedelbart läkare. I de flesta fall är en knöl i bröstet godartad men skulle det vara fråga om en cancer blir den ju tack vare er egen omtänksamhet så tidigt diagnostiserad att ni har de allra största utsikter att bli botad.

Ställ er framför en spegel med överkroppen blottad. Låt först armarna hänga ned. Lyft därefter armarna över huvudet. Se i båda dessa ställningar efter om bröstet har samma storlek, form och utseende. Undersök bröstvärtorna och se efter om det finns någon oregelbundenhet i deras utseende eller några tecken till eksem eller sårighet på värtan eller värtgården.

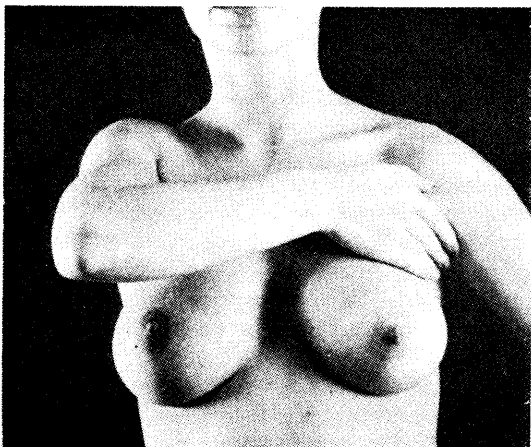
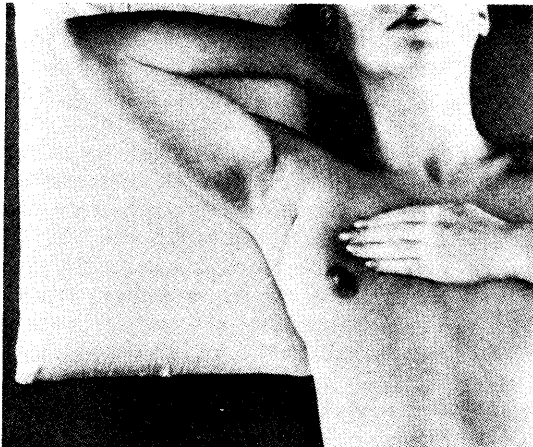
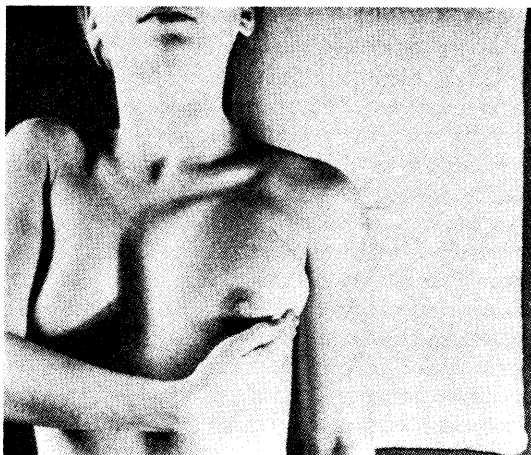
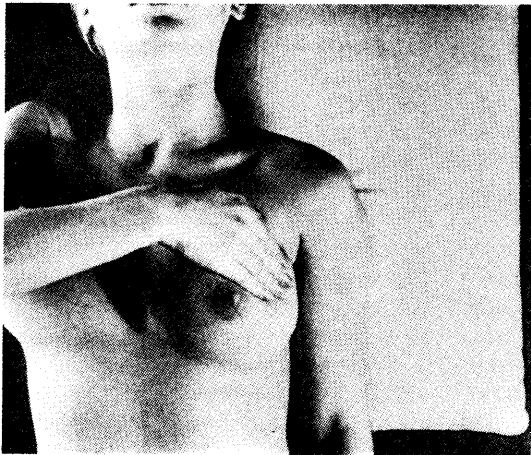
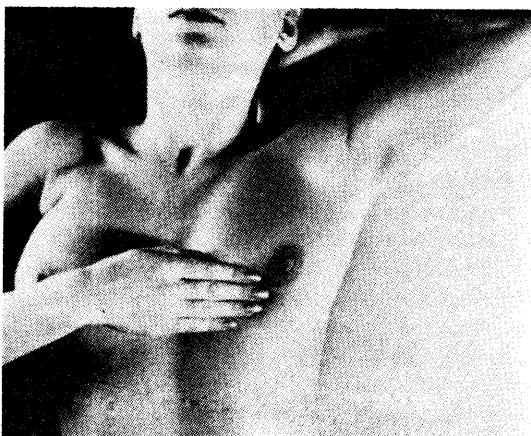
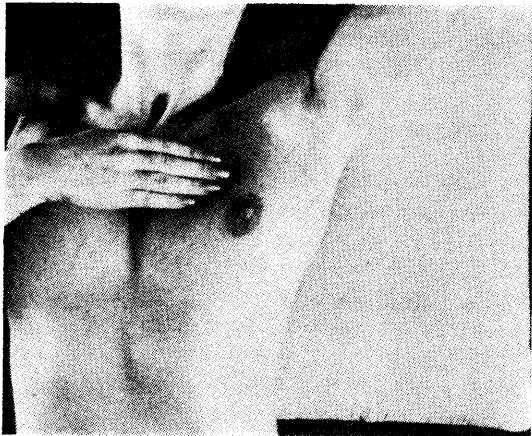
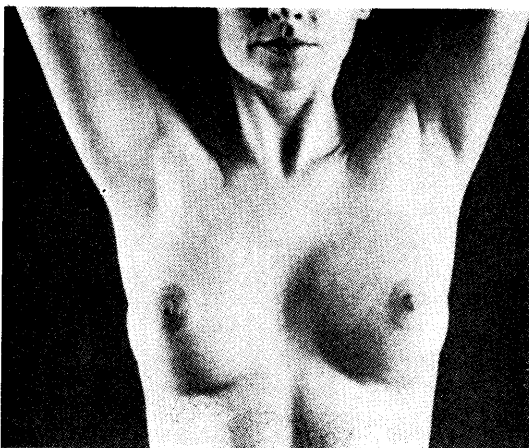
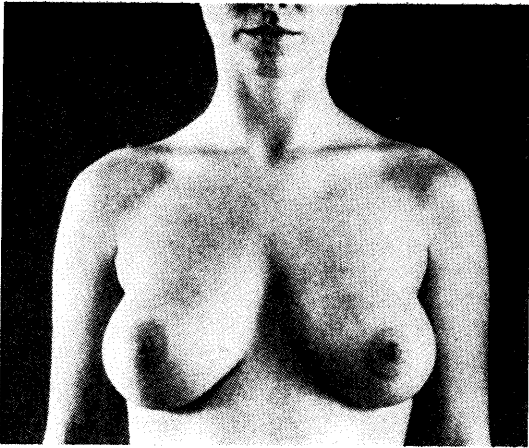
Gå därefter över till att känna (palpera) på bröstet, vilket sker bäst i liggande ställning. Lagg en kudde under vänstra skuldran och vänster hand under huvudet. Känn därefter med högra handen igenom den inre delen av bröstet. Eventuella förhårdnader i bröstet känner ni mellan handen och bröstorgsväggen.

Lagg nu vänster arm utmed sidan och känn på samma försiktiga sätt igenom den yttre delen av bröstet.

Upprepa proceduren med högra bröstet varvid självfallet palpationen sker med vänster hand.

Undersök slutligen också armhålorna genom att känna igenom dessa på liknande sätt som bröstet, vilket bäst sker i stående ställning. Cancer i ena bröstet kan nämligen framkalla förstoring av lymfkörtlarna i motsvarande sidas axelhåla. Dessa känns då som körtlar.

hälsokontroll för tidig upptäckt av cancer

av dr Magnus Nasiell

Denna artikel har hämtats ur tidskriften *Cancer*. Författaren är verksam vid det Cytologiska laboratoriet på Patologiska institutionen vid Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm.

Intresset för hälsokontroll har ökat starkt de senaste åren. Detta beror bl. a. på att man allt klarare insett att behandlingsresultaten vid många sjukdomar i regel blir gynnsammare vid tidigt insatt behandling och på att nya metoder att påvisa olika sjukdomar på ett tidigt stadium har utarbetats. Dessutom har det stigande välståndet medfört ökade ekonomiska resurser och ökat intresse för profylaktisk hälso- och sjukvård.

Utvecklingen inom detta område är särskilt snabb beträffande tumörsjukdomarna. I ett stort antal länder bedrivs intensiv forskning rörande tidigupptäckande av cancer och nya, förenklade metoder kommer fram. Flera undersökningar av stora grupper symptomfria personer har utförts och erfarenheterna har börjat resultera i permanenta hälsokontrollprogram riktade mot vissa för hälsokontrollen lämpliga tumörformer.

Det är för närvarande ej tänkbart att exempelvis i Sverige genomföra under-

sökningar mot alla tumörtyper hos hela befolkningen. Detta skulle vara en oerhört stor affär både med avseende på ekonomi och medicinsk arbetskraft, speciellt som det är klarlagt att sådana undersökningar måste upprepas kontinuerligt på samma människor och med ej alltför långa intervaller, om det skall finnas utsikt att uppnå en verklig nedgång av cancerdödligheten. Dessutom har det visat sig, att vissa tumörformer kräver mycket komplicerade undersökningsmetoder för tidig upptäckt, medan däremot andra kan påvisas på relativt enkelt sätt.

För att under rådande personalbrist inom sjukvården kunna igångsätta en hälsokontroll som tar sikte på en tidig diagnos av cancer bör vissa kriterier rörande tumörens karaktär uppfyllas för att resultaten skall stå i rimlig proportion till arbetsinsatsen.

1) Cancerformen bör vara någorlunda vanlig så att utbytet blir så stort som möjligt i förhållande till insatta sjukvårdsresurser.

2) Den prognostiska vinsten av tidig diagnos bör vara stor, dvs. tidsvinsten bör avsevärt förbättra behandlingsresultatet så att sjukdomsförlopp och dödsfallsfrekvens påverkas gynnsamt.

3) Den eller de metoder som används bör vara så billig som möjligt, okomplicerad och ej alltför krävande beträffande medicinsk arbetsinsats. Metoden bör vara träffsäker.

Den cytologiska undersökningsmetoden (cellprov, cancerprov) uppfyller de i 3) uppställda kraven och intar en alltmer framskjuten plats beträffande tidigupptäckande av cancer. Metoden innebär att cellmaterial i olika sekret och kroppsvätskor granskas i mikroskop. Elakartade celler har ett från de normala avvikande utseende och även celler från mycket tidiga förändringar kan igenkännas. Provtagningen är i allmänhet enkel och skonsam. Genom att teknisk personal — laboratorieassistenter — kan medverka vid preparatgranskningen kan en läkare svara för ett stort antal prov, vilket gör metoden

ekonomisk. Den är dessutom tillförlitlig och öppnar genom sin enkelhet vida möjligheter för upptäckt av tidig och behandlingsbar cancer i stor skala.

Nedan följer en kort diskussion om några av de cancerformer som hittills varit föremål för riktad hälsokontrollundersökning, dvs. undersökning av symptomfria personer med tanke på speciella tumörtyper. Den cancerform som för närvarande bäst uppfyller de uppställda kriterierna, nämligen livmoderhalscancer, diskuteras slutligen något utförligare.

Lungcancer är nu i många länder vanlig och ökar starkt. Viss framgång har uppnåtts med stort upplagda skärmbildundersökningar, dock har den prognostiska vinsten hos de upptäckta cancerfallen varit ringa. Nya möjligheter innebär här kanske den cytologiska metoden och försök pågår för närvarande på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm för att använda denna genom att undersöka upphostningsprov från rökare vilka ju löper betydande risk att få lungcancer. Man kan väl tänka sig att med ökade cytologiska laboratorieresurser regelbundet undersöka upphostningsprov hos rökare, särskilt från sådana som uppnått de mer utsatta åldersgrupperna. Det är inte endast möjligt att cytologiskt påvisa cancer i lungan utan man kan även upptäcka sjukliga, icke cancerösa, slemhinneförändringar vilka i sin tur kan leda till uppkomst av cancer. Mycket talar för att rökning spelar en avgörande roll vid uppkomsten av dessa förändringar. Eftersom det väl är möjligt för dessa förändringar icke övergår till cancer om tobaksbruket upphör, kan påvisande av sådana förändringar leda till preventiva i stället för terapeutiska åtgärder.

Cancer i munhålan hör ej till de vanligaste tumörtyperna. Eftersom de flesta människor besöker tandläkare av och till och dessa då kan inspektera munhålan borde åtminstone teoretiskt tidig cancer med denna lokalisation vara lätt påvisbar. Särskilt i USA har tandläkarna i ökande utsträckning börjat intressera sig för detta problem och tar ofta cytologiska prov från förändringar i munhålan. Det är ännu för tidigt att uttala sig om någon väsentlig prognostisk vinst här kan uppnås.

Tidig *magsäckscancer* kan med god säkerhet påvisas både med röntgenundersökning och cytologisk undersökning och goda resultat uppnås särskilt när båda metoderna kombineras. Båda metoderna är ännu beträffande denna tumörlokalisering emellertid alltför komplicerade för att kunna användas i större skala. Att få fram förbättrade diagnosmöjligheter är här särskilt angeläget eftersom magsäckscancer är en av våra vanligaste tumörformer.

Andarmscancer är visserligen ej så

vanlig men bör ägnas stort intresse ur tidig diagnossynpunkt genom att den relativt lätt kan påvisas medelst enkel inspektion och manuell undersökning.

Tidig *urinvägscancer* hör ej heller till de vanligaste tumörtyperna, men kan med stor säkerhet påvisas med den cytologiska metoden, dock är det tekniska förfarandet här liksom vid magsäckscancer ännu alltför komplicerat för mer vidsträckt användning av hälsokontrolltyp.

Bröstcancer hos kvinnor intar en speciell ställning. Tumören är den vanligaste cancerformen. Trots att inga övertygande metoder eller större undersökningar rörande tidig diagnos med god prognosvinst redovisats, torde ändå avsevärd prognosvinst ligga inom möjligheternas gräns. Ett effektivt sätt att finna tidig bröstcancer har nämligen visat sig vara att medelst manuell självundersökning påvisa abnorma förändringar och nybildningar. Dessa utreds sedan närmare av läkare. Regelbundet återkommande undervisning och propaganda i denna fråga, i samma stil som på ett föredömligt sätt förekom i TV för några år sedan, är ytterst önskvärda.

Den tumörform som bäst uppfyller de ovan uppställda kriterierna är *livmoderhalscancer*. Tumören var den tredje vanligaste hos kvinnan enligt 1961 års rapport från Svenska cancerregistret. Livmoderhalscancer föregås av ett långt förstadium på omkring 10 år. Detta är av stor betydelse för uppnående av god prognosvinst genom tidig-upptäckt. Det är tydligt visat genom det kända gynekologisk-cytologiska hälsokontrollprojektet i British Columbia i Kanada, att om förstadierna påvisas och behandlas är det i stort sett möjligt att förhindra uppkomst av utvecklad livmoderhalscancer. I British Columbia hade år 1962 53 procent av den kvinnliga befolkningen över 20 år undersökts. Frekvensen utvecklad livmoderhalscancer hade därmed minskat med drygt 45 procent. Man räknar med att om några år har uppnåtts en minskning med 70—80 procent. Väsentligt är att behandlingen vid förstadierna utgörs av ett mindre ingrepp, medan behandlingen av utvecklad cancer är mer omfattande. Provtagning för cytologisk undersökning av livmodertappen är enkel och medför inga nämnvärda obehag för patienten. Man kan med en högt utvecklad laboratorieorganisation uppnå stor effektivitet, varför metoden kan sägas vara både ekonomisk och föga personalkrävande vid denna tumörform i förhållande till antalet upptäckta fall. Träffsäkerheten är mycket god — cirka 95 procent.

I ett flertal länder startas nu omfattande undersökningar av symptomfria kvinnor för tidig-upptäckt av livmoderhalscancer. Antalet förstadier plus

utvecklad cancer ligger omkring 0,5 procent hos besvärslösa kvinnor och omkring 1 procent hos kvinnor med underlivsbesvär. Det finns emellertid som ovan nämnts skäl att förmoda att denna tumörtyp i sin utvecklade form nästan helt kan elimineras om tillräckligt omfattande undersökningsprogram igångsätts. I Norge och Danmark pågår sådana undersökningar i mindre skala medan i exempelvis USA alltför delstater nu utvecklar omfattande undersökningsprogram. 1961 undersöktes sålunda drygt 5,6 miljoner kvinnor i USA och 1963 nära 9 miljoner. Detta betyder att 15 procent av alla kvinnor över 20 år undersöktes 1963, vilket är en 50-procentig ökning jämfört med 1961 (Horn och Siegel). Tendensen är likartad i flera europeiska länder, inte minst i de östeuropeiska. I Sverige utvecklas de cytologiska laboratorieresurserna relativt snabbt inom vissa områden och några mindre gynekologisk-cytologiska hälsokontrollprojekt har genomförts. En mer omfattande undersökning har emellertid ännu ej startats. Nyligen har dock en expertgrupp i Medicinalstyrelsens regi utarbetat ett undersökningsprogram som dimensionerats med hänsyn till sjukvårdens ansträngda läge. Planen innebär, att till en början, medan resurserna är begränsade, alla kvinnor i de åldrar där förstadierna är vanligast, nämligen mellan 30 och 50 år, skall undersökas vart fjärde år. Detta kan anses tillräckligt ofta med tanke på den långa latensperioden mellan förstadium och utvecklad cancer. Avsikten är att starta undersökningen inom de län där de mest utvecklade laboratorierna finns och under tiden bygga ut de laboratorier som har en mer begränsad verksamhet så att dessa vid en något senare tidpunkt kan starta hälsoundersökningar inom sina områden. Det vore naturligtvis värdefullt om de län, som för närvarande helt saknar cytologiska laboratorier, snarast började planera för sådana så att den gynekologisk-cytologiska hälsokontrollen så småningom kan starta även inom dessa områden. Det är emellertid också möjligt att dessa län tillfälligt eller på längre sikt får sina prov undersökta på något av de redan förefintliga laboratorierna. Planens uppläggning innebär att trots att endast 40 procent av den kvinnliga befolkningen, dvs. den del där förstadierna är vanligast, undersöks, blir större delen av dessa förändringar upptäckta. Projektet kräver naturligtvis viss personalökning. För att bygga ut de befintliga laboratorierna enligt planen behövs ytterligare 18 läkare och 61 laboratorieassistenter, vilket måste anses vara överkomliga siffror. Myndigheterna har primärt varit positivt inställda, varför det finns utsikter att planen kommer att igång-

Fortsättning på sidan 18

Finland:

STATLIG KOMMITTÉ BORDE UTREDA KÖNSROLLSPROBLEMATIKEN

— Kampen mot könsrollerna är ingen kvinnosaksfråga. Det är en sak som angår både män och kvinnor. Vårt mål är ju både mannens och kvinnans frigörelse, så att varje individ kan förverkliga sig själv som människa — oberoende av kön. Om bara kvinnorna tar hand om könsrollsfrågan åstadkommer vi ingen attitydförändring! Förklarar författaren Johan Mickwitz, en av männen i Förening 9, där han också är medlem av styrelsen.

— Varför just Förening 9? Jo, vi råkade vara nio stycken som i september i fjol samlades och bildade "grupp 9". Vi ville få igång en rörelse mot könsrollerna. Så småningom märkte vi att det behövdes en riktig organisation. Därför bildade vi Förening 9 i februari i år, berättar Johan Mickwitz vidare.

En förening som enligt stadgarna vill "ändra den nu rådande roll- och arbetsfördelningen mellan könen i samhället, så att den blir mera rättvis och ändamålsenlig".

Det låter bra och man skulle kunna tro att ingen borde opponera sig. Men ack, få föreningar har under de senaste åren rört upp en sådan stormväg som just Förening 9. I dagspressen har könsrollerna debatterats både sakligt och osakligt — mest osakligt. En av de stora huvudstadstidningarna (Uusi Suomi) har t. o. m. förbjudit all vidare diskussion kring den inflammerade frågan i sina spalter.

— Vi har beskyllts för att söka utplåna de naturliga, biologiska olikheterna mellan man och kvinna. Någon har i en artikel gått så långt som till att påstå att vårt ideal skulle vara hermafrodit!

Det är naturligtvis alldeles fel. Begreppet könsroll har ingenting med den roll eller de roller att göra som mannen och kvinnan spelar vid konsumsgänget. Det är en sociologisk term.

— Förening 9 står över språk-, parti- och könsgränserna. Det kan inte nog betonas. Om vi inskränker oss till att verka endast inom en viss grupp, kan vi inte åstadkomma det vi vill. Vi måste ju få massorna att röra på sig, både männens och kvinnornas inställning måste ändras.

— Varför?

— Därför att det är inte "rättvist eller ändamålsenligt" att så många av våra kvinnor bara lever som könsvarer, sköter man, barn och hem. Största delen tvingas medvetet eller omedvetet till detta könsrollsliv, därför att det inte finns tillräckligt med lekstolar och daghem, därför att de inte har någon utbildning eller kan få något arbete. Den dolda arbetslösheten talar man sällan om, den är säkerligen större än vi tror.

FOSTRAN FÖR FAMILJEROLL — INTE KÖNSROLL

— Men vill inte många husmödrar leva som de lever?

— Naturligtvis. Det är en följd av uppfostran och påverkan utifrån, från radio, TV, tidningspress (den kolorerade veckopressen), reklam och sist men inte minst i skola. Redan i spädbarnsåldern uppfostras pojkar och flickor olika. Flickorna fostras till sin modersroll, de får dockor (pojkar får inte leka med dockor, det passar sig inte), pojkarna fostras till soldater. De ska lära sig att inte gråta, inte visa ömhet, de ska vara aggressiva osv. Vi kräver förresten värnpliktens avskaffande och inte som en del andra värnplikt för både män och kvinnor!

Att vissa hemmafruar trivs med sin tillvaro är förklarligt. Moderskapet betraktas ju som en dygd. "Mor och barn" anses vara oskiltaktiga vilket är lika felaktigt som att säga att "far och barn" är det. Vi måste just här få en attitydförändring till stånd, barnens uppfostran är bägge föräldrarnas och samhällets sak. Inte bara moderns! Likadant är det med hushållsgöromålen.

Barnen måste för övrigt fostras till sin familjeroll med lika rättigheter och skyldigheter. Redan i skolan.

BEHÖVS KVINNOORGANISATIONERNA I DAG?

— Jag anser att kvinnoorganisationerna är inne på fel linje. De är fortfarande kvar på suffragettstadiet. De är könsrollsorganisationer. Det är t. ex. fel av dem att kräva deltidarbete bara för kvinnor — så att de ska hinna med hem och familj bättre. Den riktiga lösningen på problemet är att kräva deltid för både män och kvinnor — så att både far och mor hinner med sitt familjeliv.

— Jämlikhet mellan könen är hos oss dock främst en ekonomisk fråga. Likalönsprincipen är inte genomförd (kvinnor anställda inom industrin får i genomsnitt bara 67 procent av lönerna för motsvarande manlig arbetskraft). Dessutom är en stor del av förvärvsarbetande kvinnorna klassade i låglöneyrken. På grund av sitt kön kan de inte avancera, har svårt att få chefsposter exempelvis.

— Under de tiotals debatter vi anordnat sedan föreningen kom till har vi fått höra många tråkikomiska motiveringar till att kvinnorna förtrycks på arbetsmarknaden. På en arbetsgivardebatt sades det bl. a. att en kvinna inte kan bli chef för ett affärsföretag "därför att hon inte kan bada bastu och supa"!

— Har inte arbetarrörelsen haft många av era krav på sitt program?

— Visst har den det och på sin tid var arbetarrörelsen framstegsvenlig när det gällde den verkliga jämlikheten mellan könen. Men hur är det nu? Under den tid vår förening verkat har vi stött på en så kompakt mur främst på höger- men också på arbetarhåll att jag personligen tycker att det finns mycket av stockkonservatism också inom arbetarrörelsen. Könsrollsanhängarna och motståndarna finns i alla partier. — Vårt mål är förresten ett Finland där inga kvinnoorganisationer längre behövs.

— Behövs de nu då?

— Så länge kvinnofrågan är en negerfråga för samhället — ja, men inte i deras nuvarande form. De hävdar alltför mycket

skillnaderna mellan könen — i stället för att förena män och kvinnor för att få alla skrankor som bromsar utvecklingen att raseras.

— Hur verkar Förening 9?

— Förutom att vi vill väcka debatt kring könsrollstänkandet och få folk att inse varför det inte är bra som det nu är, utför vi också rent forskningsarbete. Vi har ett tiotal forskningsgrupper som kartlägger förhållandena inom samhällslivets olika områden. Könsrollstänkandet avspeglar sig ju överallt — främst naturligtvis på arbetsmarknaden.

En grupp undersöker hur barnavården sköts hos oss, hur många daghemsplatser det finns etc. En annan grupp undersöker hur könsrollstänkandet återspeglar sig i lägstiftningen. En grupp koncentrerar sig på uppfostringsfrågor, från spädbarnsstadiet till den högre undervisningen. Vi har arbetsgrupper som studerar arbetsmarknadsfrågan, könsrollernas inverkan på de sexuella relationerna, en undersöker hur olika boendeformer inverkar på rollfördelningen mellan könen osv.

— Men vi nöjer oss inte bara med att konstatera hur det är. Vi vill också komma med konkreta förslag, peka på missförhållanden och föreslå lösningar på problemen.

Som exempelvis daghemsfrågan — det borde byggas många flera daghem. I samband med grundskolereformen borde hela utbildningssystemet ändra kurs. Vid yrkesval får ingen skillnad göras mellan pojkar och flickor. Fackföreningarnas undersökningar om situationen på arbetsmarknaden är oss till stor hjälp, men vi hoppas på ännu mera stöd från det hållet. Förening 9 vill också ta itu med problemen på landsbygden.

Vår förening får inte bli en akademisk sammanslutning, den måste ha stöd från alla befolkningsgrupper. Tusen och en frågor ansluter sig till det här komplexet. T. ex. frågan om service- eller kollektivhus, veckointernat för småbarn när bägge föräldrarna studerar, skolinternat. Statusymboler som att ha hustrun hemma när man förtjänar tillräckligt mycket måste också bekämpas.

Vårt vill komma på lång sikt är klart. Vårt närmaste mål är också konkretiserat: att få en statlig kommitté tillsatt som skall utreda hela könsrollsmönstret i vårt samhälle.

Polen:

DET ÄR I HEMMEN PROBLEMEN FINNS

Det polska kvinnoförbundet har hållit kongress i Warszawa med 800 delegater. I samband med kongressen gav förbundets ordförande Stanisława Zawadzka en uppmärksam intervju för tidningen Zycie Warszawy, där hon berättar att förbundet nu skall lägga om sin verksamhet. I många år har man koncentrerat sig på kvinnorna på arbetsplatserna och man har haft lokalavdelningar knutna till fabriker och verk-

städer. Nu skall huvudvikten läggas vid hemmen.

Stanislaw Zawadcka är med rätta stolt över det man uppnått i fråga om kvinnans rätt till utbildning liksom hennes likvärdiga ställning på arbetsplatsen, där man också kommit långt. Det uppfattas som en självklarhet att kvinnor förvärvsarbetar och ofta bekläder ansvarsfulla poster, även om det här som i andra länder är ett bra stycke kvar till likaberättigandet när det gäller de högre posterna.

Men vad är det då som ger förbundet anledning att lägga större tonvikt på hemmen?

— Jo, säger fru Zawadcka, det är där problemen finns. Det är bara i en del unga akademikerhem som han och hon är lika berättigade parter, inte bara i arbetet utan för hemmet utan också i hushållet.

Det finns alltför gott om yrkesmässigt emanciperade kvinnor som är rädda för att begära att männen exempelvis ska tvätta blöjor. Kvinnorna får gärna vara med i arbetet på kontoret och i fabriken, men "kvinnfolksgörat" måste de klara själva, det är ingenting som man kan besvära en polsk karl med.

Man har nu hamnat i den för kvinnan nästan hopplösa situationen att hon accepteras i arbetslivet och man väntar sig att hon ska göra sin insats där. Men därtill skall hon sköta hem och familj under betingelser som skulle bringa en svensk hus-

mor till nervsammanbrott inom snar tid. Köer i affärerna, brist på praktiska tidsbesparande inrättningar, bl. a. tycks blöjtvätten ännu vara ett problem, sämre bostadsstandard och mera tungarbetade bostäder än de vi är vana vid.

Men vad är då mannens roll mitt uppe i allt detta?

Stanislaw Zawadcka definierar den genomsnittlige polske äkta mannen så här: En som inte gör något galet, som inte dricker, inte slår hustru och barn och som inte ställer till skada och förtret.

— Ingen skulle komma på idén att säga: Det är en bra hustru, hon varken dricker vodka eller slår sina barn.

För kvinnans status och även för hennes befordringsmöjligheter betyder det en hel del att hon är en god mor. Men aldrig skulle väl någon drista sig att fråga en man om han är en god far?

Kvinnoförbundet kommer nu att sätta in sina krafter på att uppfostra familjen. Kvinnan måste bli en organisatör i hemmet, en som inte bara arbetar själv som en slav utan som också på ett "taktfullt sätt" (som det sägs) får andra att göra något.

— Vi måste ge praktisk hjälp och försöka lära folk att leva tillsammans och samverka också i hemmet.

Men Stanislaw Zawadcka är ingen orealistisk optimist — här gäller det att omforma gamla seder och traditioner. Och det är ett vanskligt arbete.

ett debattinlägg till en analys som nyligen gjorts av kvinnornas löneläge och som avslöjade att kvinnornas löner i genomsnitt endast motsvarade två tredjedelar av männens. Att förklara detta med hänvisning till skillnaderna i kvalifikationer vore en grov förenkling ansåg hon. "Det händer ofta att om en man och en kvinna med samma kvalifikationer söker ett arbete, så placeras kvinnan på den lägsta pinnen i motsvarande löneklass och mannen på den högsta. Dessutom har vi de lägsta lönerna i sådana yrken, som till största delen utövas av kvinnor — inom konsumtionsvaruindustrin, skolväsendet, hälso- och sjukvården, detaljhandeln och en del serviceyrken... Låt oss kasta en blick på toppen. Kvinnor bekläder endast 2,6 procent av den civila förvaltningens högt uppsatta poster. Av cheferna på byggnads- och transportföretag är 16 procent kvinnor, av fabriksdirektörerna 5,4 procent, av cheferna för hälso- och sjukvårdsinstitutionerna inklusive kemister är 12,2 procent kvinnor och 14,6 procent av affärsföreståndarna. Den allmänna motviljan att utnämna kvinnor till ledande och verkställande poster utgår från antagandet att kvinnor inte kan klara ett ansvarsfullt arbete och samtidigt en familj, i synnerhet inte småbarnsmödrar, vars telningar ofta är sjuka och kräver moderns frånvaro från arbetet. Man generaliserar som om alla kvinnor hade småbarn och som om ingen kvinna skulle uppfylla villkoren för en ledande post."

Ekonomerna Vaclav Sova trodde att den nuvarande situationen delvis uppstått genom den prioritering den tunga industrin fått och som under en viss period var berättigad, men som alltjämt består. De utpräglade kvinnobranscherna finns bland dem som inte prioriterats. Genom de utlovade förändringarna i folkhushållets struktur, bl. a. med större tonvikt på den lättare industrin och genom den förebådade större differentieringen av lönesystemet förutspådde han förbättringar för kvinnornas del.

Som lösning på en del av de problem som expertforumet tog upp till behandling rekommenderades en del åtgärder som ur svensk synvinkel förefaller aningen tveklaktiga. Bl. a. förordades deltidarbete, exempelvis fyra-timmarsskift för att, som det hette, "underlätta kvinnans lott". Då utgår man uppenbarligen från att kvinnan allt framgent skall svara för huvudparten av hushållsarbetet. Och det bekräftas för övrigt i tabellen över vidtagna åtgärder där man säger att "affärernas öppethållande har anpassats efter de arbetande kvinnornas behov. Många har kvällsöppet till kl. 19 eller 20, en del även på söndagar".

Den kollektiva servicen spelade, så långt det nu framgår av referatet, ingen eller ringa roll för att avlasta familjen en del av de mera tidskrävande hushållssysslor. Emellertid redovisas uppfattningar som finns i den allmänna opinionen och som bl. a. kräver att skolan måste fostra både pojkar och flickor att ta lika ansvar för arbetet i hemmet. Vidare att radio och reklam måste inta en annan hållning och frånga de gamla föreställningarna om att det endast är kvinnan som ska sköta hushållet.

Tjeckoslovakien:

EMANCIPATION — MYT ELLER VERKLIGHET?

På initiativ av kulturtidskriften "Kulturni tvorba" har ett expertforum varit samlat för att utröna plus och minus i fråga om kvinnors förvärvsarbete. Där deltog demografer, sociologer och medarbetare i Statliga befolkningskommissionen. Diskussionen som refereras i nr 6/66 Livet i Tjeckoslovakien visar att de faktiska förhållandena liksom attityderna hos mänsklorna inte är så olika dem vi själva upplever i dagens Sverige. En sak ska emellertid framhållas och det är att vår könsrollsdebatt verkar vara betydligt radikalare än den som pågår i Tjeckoslovakien.

I Tjeckoslovakien garanterar författningen kvinnorna samma rättigheter som männen — inte bara rösträtt, utan också rätt till arbete. Emancipationen synes ha nått sin höjdpunkt. Men en närmare granskning visar att även i det socialistiska Tjeckoslovakien finns det fortfarande kvar direkta och indirekta former av diskriminering av kvinnan. Harmonin mellan hennes yrkesarbete, som markerar emancipationens mest utpräglade form, och hemmet, familjen, har i de flesta fall inte kunnat uppnås.

En undersökning som den statliga befolkningskommissionen genomförde hösten 1965 visar bl. a. hur olika män och kvinnor uppfattar kvinnans viktigaste skyldigheter inom äktenskapet. Männen satte där moderskapet på främsta plats och endast 27 procent av dem prioriterade hustruns finansiella bidrag till hushållet. Kvinnorna

satte däremot på främsta plats nödvändigheten av att bidra till familjens ekonomi genom att ta förvärvsarbete. Endast 2 procent av kvinnorna satte moderskapet på första plats. Båda könen placerade emellertid hustruns insatser i hushållsarbetet som nummer två. Mannens "hjälp" i hushållet värderades högre än troheten och placerades på tredje plats. Att mannen skulle vara familjens överhuvud visade sig vara en förlegad uppfattning, men båda könen ansåg dock att mannen borde vara familjens huvudförsörjare.

Andra undersökningar har visat att den yrkesarbetande kvinnans arbetsdag är minst 14 timmar (tid för samvaro med barnen, läxhjälp ej inräknad). En yrkesarbetande tvåbarnsmamma sover i regel bara 6 timmar per dygn, vilket innebär att hon får mindre sömn och fritid än mannen. Antalet psykoneuroser är dubbelt så stort bland kvinnor som bland män.

I den av "Kulturni tvorba" anordnade diskussionen framfördes sådana meningar som att kostnaderna för de institutioner som tjänar de förvärvsarbetande kvinnorna avväger värdet av det arbete de presterar. (Känns resonemanget igen?) Typiskt nog räknas daghemskostnaderna, som per barn och år belöper sig till 5.700 tj. kr, enbart som avbrottningar på moderns lön. Därmed bevisande att lönsamheten av kvinnors arbete inte blir särskilt stor.

Redaktör Blanka Svorenova hänvisade i

berättelsen om den stora skammen

av Lezek Kolakowski

Muria var dotter till en fiskare i byn Kleo. Hon var underbart vacker och en mängd ynglingar och även äldre män uppvaktade henne. Muria hade något sneda ögon, kastanjebrunt hår med koparglans och långa svarta ögonfransar. Rio älskade Muria och menade att hon var vackrast i världen.

Muria tyckte nog om Rio, men älskade honom inte. Och hon var inte särskilt bedrövad då Rio for bort. Rio däremot var förtvivlad. Han måste lämna byn, då han blev kallad till militärtjänst. Militärtjänsten är hård och utpumpande. Rios överordnade var inte grymma, men de var stränga — som vanligt är i det militära. Rio var strängt sysselsatt från morgon till kväll. Han tänkte oavbrutet på Muria och försummade därför sina plikter, ådrog sig sina överordnades missnöje och straff. Bäst var det om natten, för Muria kom stundom till honom i sömnen, och i drömmen älskade hon honom och var honom mer bevågen än i verkligheten. Därför föredrog Rio drömmen framför verkligheten.

I det militära talas det gärna om flickor. En av kamraterna som hette Pau, frågade Rio en gång: "Hör du, hur ser din flicka ut?"

Rio tvekade. Han tänkte, att Muria strängt taget inte var hans flicka. Men han fick för sig att Pau inte definierade så noga, om det gällde flickan ur dröm-

men eller ur verkligheten. Och Muria i drömmen var ju hans flicka. Så sa Rio: "Hon är mycket vacker."

— Och vad har hon för färg på ögonen? — frågade Pau vidare.

Nu fick Rio lust att berätta och framkallade i minnet bilden av Muria för att få hennes ögonfärg klar för sig. Men plötsligt blev han förskräckt. Han insåg, att han inte visste, vad Muria hade för färg på ögonen. Förgäves sökte han i minnet, förgäves koncentrerade han sig — nej, han visste inte. Han kunde givetvis ha svarat vad som helst, men han föreställde sig, att det skulle ha varit ofint mot Muria att säga något osant om henne. Därför tänkte han en lång stund, och Pau väntade på svaret. Slutligen viskade Rio rodnande av skam: "Jag har glömt det."

Pau brast ut i skratt. Han var kanske inte någon stygg pojke, men han var oklok och det är oftast lika illa. Han började strax berätta för kamraterna, att Rio glömt färgen på sin flickas ögon. Alla skrattade åt Rio och lät lustigheten gå vidare och till slut började man sätta ihop verser om Rio och Muria. Man fick mycket roligt, men Rio som var blyg och ledsen, kunde inte värja sig mot gliringarna och blev alltmer bedrövad. Oavbrutet grubblade han över vad Muria kunde ha för färg på ögonen och kunde omöjligt erinra sig det. Han plågades förskräckligt,

skämdes och misströstade, för han fick för sig, att eftersom han älskade Muria så borde han komma ihåg sådana saker. Efter en tid satte han sig att skriva ett brev med följande innehåll:

— Min hulda Muria! Jag älskar dig mycket, som alltid. Och jag skäms så mycket, så förskräckligt skäms jag över att jag glömt, vad du har för färg på ögonen. Jag är mycket ledsen, för du kan ju tro att jag glömt dig, eller att jag verkligen inte älskar dig. Men jag älskar dig verkligen och jag minns utmärkt väl hur du ser ut, jag vet bara inte, vad du har för färg på ögonen. Snälla, snälla Muria, skriv till mig, vad du har för färg på ögonen, för jag står inte ut av bekymmer.

Han skrev brevet och ville sända det, men i sista stund tänkte han att det ändå vore en stor skam att erkänna för Muria, att han inte mindes hennes ögon. Han rev alltså sönder brevet och kastade bort det. Sedan plågades han igen, och, vad värre var, så ofta Muria kom till honom i drömmen, glömde han att se henne ordentligt i ögonen och på morgonen mindes han inte längre. Han köpte sig färger och ville måla Murias porträtt ur minnet, då han menade, att han skulle lyckas komma på hennes ögonfärg. Han hade trehundra färgtoner och studerade alla i tur och ordning, men kom till slutsatsen, att ingen var Murias färg. Fast Rio gjorde

Hon var underbart vacker och en mängd ynglingar och även äldre män uppvaktade henne.

många försök lyckades ingen bild, för Rio kunde inte måla. Han grämde sig allt mera och fullgjorde sin tjänst allt sämre och hans överordnade straffade honom allt stängare. Rio bekymrade sig inte om det, för allt utom Murias ögonfärg upphörde att angå honom. Han fick så reda på att det bodde en spågumma i garnisonstaden. Mot ersättning påstods hon kunne framkalla den älskade för alla och en var. Rio begav sig till spågumman och sa, att han inte hade några pengar, men att han bad henne så enträget att hon skulle framkalla bilden av hans älskade flicka. Han sa att han skulle göra allt för att belöna spågumman för hennes arbete.

Spågumman frågade surt: "Och när dog din flicka?"

— Men hon har inte alls dött? — utropade Rio. Hon bor i vår by.

— Din dumbom — sa spågumman otåligt. — Sa man dig inte att jag bara framkallar bilden av döda?

— Nej, viskade Rio förskräckt. — Det var ingen som sa mig det. Men varför? Det är väl lättare att visa en levande än en död?

— Du är dum som ett får, väste spågumman. — Spågummor har makt över de döda, men inte över levande. Levande visar sig själva, när de vill, och när de inte vill, så visar de sig inte. Döda vill ingenting och när de ingenting vill kan vi spågummor leda dem.

— Och det går inte att göra något åt det?

— Nej, det går inte.

— Men vad ska jag då göra, för att få komma på Murias färg på ögonen?

— Jaså, din narr, du minns inte hur din älskade ser ut?

— Jodå, hemskt väl, ropade Rio, jag kommer bara inte ihåg hennes ögonfärg.

— Och vad har hon för färg på håret?

Rio blev alldeles stel. Han försökte erinra sig Murias hårfärg, men kunde inte. Åter letade han förgäves i minnet — nej, det gick inte.

Spågumman log spefullt. "Det var just en skön kärlek, du vet inte ens vad hon har för färg på håret. Så säg då vad näsan har för form!"

Nu visade det sig att Rio inte visste det heller. Han visste inte hur Murias klänningar såg ut, om hon bar örhängen, huruvida hennes händer var ... Han visste överhuvud taget ingenting. Spågumman skrattade allt högre och Rio kröp ihop av skam och gjorde sig allt mindre. Han försäkrade att han utmärkt väl visste, hur Muria såg ut och faktiskt med största lätthet framkallade en tydlig bild av henne i minnet, men trots det kunde han inte erinra sig några detaljer. Slutligen ropade han förtvivlad: "Jag älskar Muria, jag älskar henne!" — och skyndade bort från spå-

gumman. Det visade sig emellertid att skammen hade gjort honom så liten, att han var en knapp tumslängd. I början sprang han alltså gatan fram alldeles obemärkt, men efter en stund upptäckte någon den lilla människovarelsen och hela folkhopar började skärskåda honom och förundra sig över hans litenhet.

Ingen hade utstått en sådan skam på en gång — och bara därför att han dessförinnan skämts så. Rio tog sig slutligen med svårighet ut ur den nyfikna hopen och störtade in i kasernen, där hela kompaniet började vrida sig av skratt vid åsynen av en dylik förändring. En officer kom tillskyndande och då han såg vad som stod på, befallde han att Rio skulle sättas i arrest. Frukta för att han skulles rymma genom en springa i dörren till den vanliga arresten gjorde man en specialarrest åt honom i en konservburk, som innehållit frukt. Det var rysligt klabbigt och smutsigt i den, men Rio var så olycklig att han inte fäste sig vid det. Han hämtades ut följande dag och ställdes inför krigsrätt bestående av tjugo officerare. Rio stod där ensam, tumshög framför de tjugo officerarna, och dessa var dessutom lika långa som de var höga i rangen. De pekade för varandra på den lille fången, drev med honom och mät-

Fortsättning på sidan 18

Berättelsen om . . .

Fortsättning från sidan 17

te honom med en linjal. Så började de rannsakingen.

— Varför är du så liten? frågade domaren strängt.

— Jag är liten, för jag har minskat, sa Rio. — Förut var jag stor.

— Och varför minskade du?

— Jag krympte av skam, sa Rio.

— Varför skämdes du?

— Jag skämdes, för jag visste inte vad Muria har för färg på ögonen.

— Än sen då? sa domaren. — Jag vet inte heller vad Muria har för färg på ögonen, men jag skäms inte alls.

— Men herr domaren älskar inte Muria, och det gör jag, sa Rio.

— Och kan du soldatstadgan? Vet du inte att det står i tolfte paragrafen, att en soldat inte får skämmas, för då kan han bli liten och därmed försvaga sin stridsförmåga?

— Ja, erkände Rio ödmjukt, det vet jag. Rio visste det verkligen, visst fanns det en sådan paragraf i stadgan, han hade lärt sig den i det militära.

— Nu får du alltså omedelbart sluta upp att skämmas!

— Det kan jag inte, sa Rio, för nu skäms jag ändå mera.

— Vad skäms du nu för då?

— Jo, nu skäms jag över att jag är så liten, och då jag skäms, så blir jag ändå mindre. Och så är det ingen ände på det. Rätten skärskadade honom. Och verkligen. Rio minskade under förhöret ändå mera och var nu nästan osynlig.

Stockholm:

EXPRESSLOTTER
SNABBLOTTER
KVICKLOTTER
TOMBOLALOTTER

Låga priser — snabb leverans.
Illustrerad prislista på begäran.

G. V. GAJNER AB

Box 9, Bromma - Tel. 08/25 84 00
Tunnlandet 11, 5 tr.

TV - Radio - Transistor

alltid ett fynd hos

**International
teve**

Blekingegatan 6 - Tel. 40 96 11

MÅLARE HENRY KJÄLLANDER
till Eder tjänst
BONDEGATAN 65 - STOCKHOLM Sö
Tel. 43 31 89 — 41 62 59

Rätten hade en kort överläggning och domaren kungjorde högtidligen domen:

— Soldaten Rio är dömd att försvinnas av skam! Domen kan inte överklagas.

Då Rio hörde domstolsutslaget skämdes han så kolossalt, att han började skämmas i ökat tempo och efter några minuter försvann han inför rättens ögon. Någon fick fort fram ett förstoringsglas och började söka honom på bordet, men man fann honom inte. Ett mikroskop togs fram och man fortsatte sökandet, men också utan resultat. Till slut gav man upp. Rio hade blivit så liten, att han uppgått i intet.

Den märkliga historien med Rio spreds snabbt i landet och nådde snart Rios hembygd. Vänner och kamrater berättade nyheten för varandra. Snart fick Muria reda på den. En väninna berättade för henne, att Rio fullständigt krympt ihop av skam och att ingen får se honom mer. Muria blev mycket förvånad och såg på väninnan. Hon hade stora blå ögon.

hälsokontroll . . .

Fortsättning från sidan 13

sättas. För att begränsa belastningen på kvinnoläkarna är det föreslaget, att barnmorskor skall ta de cytologiska proven. Detta anses väl möjligt och skulle inte innebära något större personalökningsbehov för barnmorskorna.

För att följa upp utvecklingen inom området och stimulera den fortsatta forskning som behövs för att förbättra möjligheterna till tidig cancerdiagnos och till preventiva åtgärder, skulle ett centralt organ, helst samordnat med Kungl. Medicinalstyrelsen, vara önskvärt. Detta organ skulle även ha till uppgift att samla in data om pågående och planerade hälsoundersökningar samt arbeta för att upplysning sprids om de möjligheter till hälsoundersökning som redan finns eller är under utveckling. Det är av vikt att om möjligt samordna arbetet inom hälsokontrollområdet så att de vunna erfarenheterna skall kunna utnyttjas vid planering av nya projekt. En uppgift vore också att ge allmänheten regelbundet återkommande information om exempelvis självundersökning med tanke på kvinnlig bröstcancer, om symptom som bör föranleda läkarbesök, information om undersökning för tidig-upptäckande av särskilt livmoderhalscancer eftersom detta diagnosområde är högt utvecklat osv. Hit

borde också upplysning om tobakens och alkoholens skadeverkningar höra samt hur bruk av dessa ämnen lämpligen kan förebyggas hos ungdom. Det måste anses nödvändigt att regelbundet återkomma till problemen, dock naturligtvis ej alltför ofta, och lägga nya aspekter på dem, ty trots att det är en truism, bör det framhållas att även den bästa upplysningsverksamhet upphör att verka om den ej upprepas.

Om soldaten . . .

Fortsättning från sidan 7

lellt med framställning av material för civila ändamål. I den nuvarande ekonomiska situationen är eftersläpningen på order från civilt håll vanligen så stor att fabrikerna kan överföra arbetare, maskiner, verktyg och installationer till andra produktionsgrenar — också i händelse av att efterfrågan på militär materiel plötsligt sjunker.

USA kompletterar sitt svar med en lista som visar "i vilken utsträckning de militära styrkorna rekryterar personal vars tekniska utbildning kommer att underlätta deras överföring i händelse av nedrustning". Listan visar fördelningen på yrkesgrupper i procent:

Infanteriets artillerimanskaper och liknande specialister	12,4
Reparatörer av elektronisk utrustning	11,0
Underrättelse- och kommunikationsspecialister	8,4
Medicinska och odontologiska specialister	4,6
Andra tekniska och liknande specialister	2,4
Administrativa specialister och tjänstemän	19,0
Reparatörer av elektrisk/mechanisk utrustning	22,1
Hantverkare	6,1
Förräds- och servicepersonal	14,0

Sovjetunionen påpekar att vid slutet av andra världskriget gick övergången från "krigsproduktion" till "fredsproduktion" så snabbt att fabrikerna bara behövde 6—12 månader för att anpassa sig. Arbetare och arbetsledare ställde också om sig snabbt och ändrade sina arbetsvanor. För arbetarna tog det i genomsnitt fyra veckor och för tekniker och ingenjörer knappt sex månader. Samma övergång kan mycket väl genomföras på liknande sätt om det skulle bli aktuellt med fullständig nedrustning, hävdar man.

De länder som hittills svarat är Belgien, Bulgarien, Cypern, Finland, Frankrike, Irland, Italien, Jugoslavien, Malta, Norge, Portugal, Rumänien, Schweiz, Sovjetunionen, Spanien, Sverige, Ukraina, Ungern, USA och Österrike.

kåseriet:

den svåra kräftgången

Jag kör bil.

Jag klarar också en del enklare grejor som att byta tändstift, byta ett trasigt däck, avläsa oljenivån på oljestickan, fylla på bensin. Ibland gör jag mig också mödan att tvätta bilen och vaxa den och vid något tillfälle i mitt liv har jag t. o. m. reparerat skador efter stenscott.

Jag blir sällan arg i trafiken och låter i allmänhet lugnt de män för vilka bilen blivit en förlängd potens köra om mig och komma först i filen när ljuset slagit om till grönt.

Sålunda föreställer jag mig att jag är en ganska skaplig bilförare som sällan låter jag upp sig.

Det är bara det att jag inte kan backa.

Detta med backandet har blivit ett problem för mig. Jag kör omkring flera kvarter för att slippa backa, jag använder alla de finter och knep för att klara mig ur situationer utan att behöva använda backväxeln. På nätterna drömmer jag om att jag skall backa in en långtradare med två släp genom en smal port. Jag har blivit så känslig att jag måste blunda när jag ser lastbilschaufförerna manövrera in sina bilar med baken före.

Ibland tror jag att jag olyckligtvis valt fel bilar. Att konstruktionen är sådan att det helt enkelt är omöjligt att backa utan att köra mot något.

Jag har också låtit undersöka min hals hos läkare. Kanske det är så att jag inte kan vrida huvudet tillräckligt mycket för att få klar sikt bakåt.

Jag kan när som helst höra krasandet när mina baklyktor pressas sönder mot en vägg eller en stötfångare på en annan bil. Detta händer nämligen varje vecka, och jag brukar köpa reservlampor en gros. Nu har killen som står i re-

servdelslagret börjat titta undrande på mig så nu brukar jag passa på att köpa bakljusarmatur i andra städer när jag har mina vägar förbi. Sist gjorde jag slut på hela lagret hos en förtvivlad reservdelsman i Gränna.

Sådant blir dyrt.

Ibland när jag hittar något stort torg eller gammalt exercisfält (till exempel Heden i Göteborg) passar jag på att träna mig att backa. Men det hjälper inte hur stor plats jag har. Jag kör alltid på något träd eller någon vattenspump som av någon outgrundlig anledning oftast står i min väg.

När jag kör ut ur garaget måste jag flera gånger stiga ur bilen för att förvissa mig om att ingenting finns i vägen, något barn eller så. Numera brukar jag stiga upp en timme tidigare än grannarna så att jag skall hinna ut ur garaget innan de och deras barn vaknar. Ibland vågar jag överhuvud taget inte backa ut ur garaget utan måste ta bussen in till stan.

En gång skulle jag köra ombord på en färja. Jag vet inte vem som var mest rädd, jag eller de människor som tittade på när jag skulle backa in på bildäck.

Jag har gjort upp ett register på de parkeringsplatser där man kan komma ut med fören först. De är inte så många varför jag far som en flygande holländare över stan oförmögen att stanna, utan ro medan tungsinnet alltmär tar mig i sin makt.

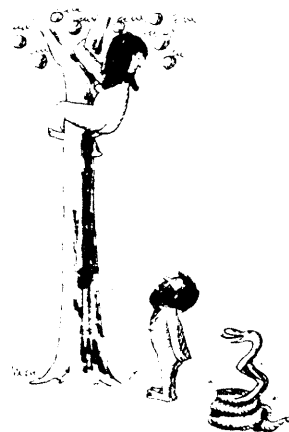
Detta kan givetvis bara sluta på ett sätt. Inom kanske bara något år blir jag tvingad att göra mig av med bilen och använda andra kommunikationsmedel.

Om inte någon ingenjör dessförinnan uppfinner ett radarsystem för bilar. Bara det eller ett par rejäla buffertar kan rädda mig.

Kraka

Utdrivningen ur paradiset: — Nu skule man haft en bil!

— Kom ner du, han bits ite. Det handlar om nåt annat.

Nej, inte dom där. I höst är det dom där som är moderna.

nya tag för Vietnam- insamlingen

Sommaren och semestern har, inte helt oväntat, medfört en liten avmattning i vårt insamlingsarbete. Sommarstugan, den överfyllda stekheta badstranden, museet i den främmande staden är kanske inte de allra lämpligaste platserna för att samla pengar till humanitärt hjälparbete. Många gjorde sin insats just innan semestern började. En del SKV-avdelningar passade på att redovisa vad som fanns insamlat på listor och i bössor. Till de allra bästa resultaten hör utan tvekan Pajala-avdelningen, som i två omgångar redovisat sammanlagt 671 kronor.

Så har vi på nytt fått höra av Siv Lundberg i Malmberget med en redovisning. Det var åtskilliga listor som fulltecknats med enkronor, femtioöringar, femmor och andra valörer och tillsammans gjorde de 325 kronor och 50 öre. "Det är inte så lätt längre, att göra goda resultat", klagar Siv, som skaffat sig förvärvsarbete och därför inte har lika gott om tid för det som just nu ligger henne varmast om hjärtat — hjälpen åt Sydvietnams kvinnor och barn. Vi tycker inte att Siv ska vara missbelåten med resultatet, det är strålande.

En annan som hänger med är vår vän Hjalmar Johansson i Uddevalla, som punktligt likt ett urverk kommer med sina 100 kronor den 15:e i varje månad när pensionen kvitterats ut. Det är svårt att finna ord för en sådan fin gärning.

Nu när de flesta haft sin semester och verksamheten i SKV-avdelningarna börjar komma igång igen, vet vi att insamlingsarbetet tar ny fart. Ingen annan arbetsuppgift kan vara viktigare just nu än att stärka solidariteten med Vietnams folk.

Vi tror att de offentliga bössinsamlingarna, som sker med tillstånd från de lokala polismyndigheterna, måste bli en av hörnstenarna i det fortsatta insamlingsarbetet. Antingen man gör som man gjort i Stockholm, fattar posto utanför livligt frekventerade utställningslokaler, gör en rond på torget, vid busstationen, utanför idrottsarrangemang eller helt enkelt går och knackar dörr, så har denna insamlingsform det goda med sig att man på kort tid kommer i kontakt med väldigt många människor. Och det är det inte minst viktiga. Det gäller ju att påverka opinionen så att den blir starkare och mera slagkraftig.

På senvintern genomförde Luleå SKV-avdelning en resultatrik bössinsamling. Beloppet 1.792:— redovisades i föregående nr.

Transport	35.205: 03	M. Vallin, Bromma	25: —
E. Westlund, Bandhagen	10: —	Huskvärna SKV-avdelning	84: —
Hultén, Sthlm	35: —	Siv Lundberg, Malmberget, list-insaml.	325: 50
Sonja Nilsson, Finspång	27: —	Pajala SKV-avdelning	617: —
Gottfrid Mossberg, Iggesund	5: —	Svante Ersson, Umeå	15: —
Viola Jansson, Göteborg	10: —	Stig Jonasson, Ålesjö	5: —
Bertil Vestman, Adelsö	47: —	Gerd Malmström, Sthlm	15: —
Anna Larsson, Malmö	50: —	M. Kristiansson, Landskrona	52: —
Johan Ragnar Larsson, Vällingby	25: —	H. Ternon, Landskrona	13: —
K. E. Pedersson, Boden	10: —	Carl Hesser, Djursholm	52: —
ME, Sthlm, bössinsaml.	95: 75	Sv. Järnvägsmannaförb. avd 74,	
Sundbybergs SKV-avdelning	100: —	Vagnpersonalkl., Göteborg	25: —
K. E. Hellqvist, Ervalla	50: —	Skellefteå SKV-avdelning	30: —
B. Öberg, Skövde	52: —	Familjen Anderssen, Bandhagen	50: —
Aina Ohlsson, Farsta	25: —	Tidholm SKV-avdelning	50: —
H. Sedin, Gullänget	5: —	Peter Bernövall, Nora stad	5: —
Södertälje SKV-avdelning	110: —	Hildur Lönnström, Porjus	50: —
Brit Hedman, Rotebro	25: —	Greta Linderborg, Västerås	30: —
Tolda Sandblad, Handen	50: —	Erik Asberg, Bromma	10: —
Uppsala SKV-avdelning	62: —		
Hj. Johansson, Uddevalla	100: —		
		Kronor	37.552: 28